

5. Український державний інститут культурної спадщини. *Офіційний сайт*. URL: <https://www.spadshina.org.ua/> (дата звернення: 15 грудня 2023).

6. Ціватий В. Г. Культурна спадщина, культурні та креативні індустрії в умовах поліцентричного світоустрою XXI століття: інституціональна історія і сучасні міжнародні відносини (темпоральний дискурс). *Креативний простір: електрон. наук. журн.* Вип.10. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2022. 24–26.

7. Ткаченко О. Україна має стати повноцінним учасником європейського культурного життя. *Міністерство культури та інформаційної політики: офіційний сайт*. URL: <https://mkip.gov.ua/news/8538.html> (дата звернення: 15 грудня 2023).

8. Pletsan K., Aksakova N., Voropayeva T., Ziakun A., Poberezhets H. The role of creativity in the historical and cultural heritage preservation. *Akademické sdružení MAGNANIMITAS. AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*. 2021. Special Issue (11/02-XXIV.) OPEN ACCESS journal. P. 175-180. URL: <http://www.magnanimitas.cz/11-02-xxiv> (дата звернення: 15 грудня 2023).

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-402-3-3>

AT THE CROSSROADS OF CULTURES: CZECH-UKRAINIAN ARTISTIC RELATIONS IN THE LANDS OF EASTERN GALICIA

НА ПЕРЕСІЧЕННІ КУЛЬТУР: ЧЕСЬКО-УКРАЇНСЬКІ МИСТЕЦЬКІ ЗВ'ЯЗКИ НА ЗЕМЛЯХ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ

Romaniuk L. B.

*Candidate of Art Studies (PhD),
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Ukrainian Music Studies
and Folk Instrumental Art
Vasyl Stefanyk Precarpathian National
University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

Романюк Л. Б.

*кандидат мистецтвознавства,
доцент, доцент кафедри музичної
україністики та народно-
інструментального мистецтва
Прикарпатський національний
університет імені
Василя Стефаника,
м. Івано-Франківськ, Україна*

Одним із регіонів, де виразно виявилися взаємозв'язки чеських та українських мистецьких традицій, стала Східна Галичина, яка була

важливим центром національно-політичного та культурно-мистецького життя. Її суспільне, економічне та культурне життя становило різнобарвну палітру, для якої була характерна різноконфесійність, багатомовність, поліетнічність. Унікальний колорит Галичини, багатство народного фольклору, різнонаціональний склад населення мали великий вплив на формування творчих векторів розвитку як українських, так і інонаціональних митців, серед яких – чехи. Відбувалися активні творчі контакти та взаємозбагачення національних культур [4].

У музичному мистецтві галицького краю такі міжкультурні зв'язки були досить жвавими і різнобічними, сягаючи своїм корінням далекого минулого. За твердженням О. Колесси: «Історичні відомості про культурні та політичні відносини між українським та чехословацьким народом показують ..., що обидва ці народи, яким доля судила бути сусідами, були добрими сусідами від найдавніших часів протягом майже тисячоліття від Х до ХХ в.» [3, с. 3].

На ниві мистецької консолідації працювало багато видатних українських та чеських митців, представників різних галузей культури і різних часових періодів. Ще у XV ст. при Празькому університеті існував інститут для академічної молоді з українських та литовських земель а у XVI ст. було засновано бурси для українських та білоруських студентів у Празі. Записи мелодій українських народних пісень у збірках чеха Яна Прача були здійснені на зламі XVIII–XIX ст., що свідчить про їх популярність та зацікавленість широкого кола громадськості українським фольклором.

Після утворення Австро-Угорської імперії на українських територіях з'явилися чеські переселенці, внаслідок переслідувань чеської мови й культури, обмеження національних прав чеського населення. Чимало митців чеського походження шукало засобів до існування не тільки на Заході Європи, але й в наших східних землях.

Українсько-чеські взаємини викликали значний інтерес у вітчизняних науковців, які намагались виявити взаємовпливи двох культур та визначити основні напрямки творчих пошуків майстрів музичного мистецтва у контексті відповідних для певного періоду тенденцій розвитку музичної творчості.

Зокрема, про роль чеських митців у розвитку різних сфер суспільного життя: культури, науки, освіти, економіки галицького краю писав у своїй книзі «Сто років чеського життя у Львові» чех Людвік Файгл, що свідчить про традиції доброзичливих і плідних стосунків Галичини та Чехії упродовж XIX ст., коли вони були найбільш яскраво

виражені. Першою спробою наукового осмислення українсько-чеських взаємин з точки зору міжкультурної комунікації стала праця О. Колесси «Погляд на історію українсько-чеських взаємин від Х до ХХ ст.» [3].

У 1930-х рр. ХХ ст. глобальні політичні та культурні зрушення, що відбувались у Європі, інспірували активізацію досліджень у сфері культури, мистецтва, історії, мови, літератури, фольклору та розглядали проблеми, пов'язані з багатоаспектністю історичних взаємозв'язків та взаємовпливів культур українського і чеського народів. Серед важливих історико-музикознавчих праць того періоду необхідно відзначити дисертацію Ф. Шешка, доцента Українського вищого педагогічного інституту у Празі. Важливою науковою розвідкою, де висвітлено питання чесько-українських взаємин та європейські впливи на українську музику стала дисертація Є. Цегельського «Чехи і галицько-українська музика ХІХ ст.».

У своїй науковій праці Г. Карась відзначає наступне: «Дисертація Федора Шешка – «Чеські музиканти в українській церковній музиці», в якій, зокрема, досліджувалися впливи чеських музикантів-диригентів греко-католицьких церковних хорів А. Нанке, В. Серсави, Ф. Седняка, Ф. Лоренца ... та творчість представників перемиської школи, була опублікована в науковому збірнику Чеської академії наук та мистецтв. Виконана на основі матеріалів і архівів та бібліотек Львова, Перемишля і Праги, дисертація була високо оцінена як чеськими, так і українськими науковцями» [1].

Дослідження взаємодії української та чеської культур у Галичині зацікавило чимало чеських представників різних сфер діяльності: політиків, літераторів, музикантів. За висловлюванням Є. Цегельського, чесько-українські музичні зв'язки були започатковані у другій чверті ХІХ ст. в рамках ідеології панславізму. Підсумком цієї праці стала книга Людвіка Куби [2]. Чеські музиканти, що проживали на українських землях спричинилися до розвитку музичної культури на нашій території. Серед них чимало добре знаних імен. Вони плідно працювали як композитори, виконавці, диригенти, музиканти оркестру, органісти, педагоги. У ХVІІІ–ХІХ ст. склалася традиція організації мандрівних капел (*hudby*). Цією діяльністю свого часу прославилися відомі музиканти: Ян Прач, Алоїз Єдлічка, Ян Ландвара.

Чеських музичних емігрантів у Галичині можна поділити на три категорії: музиканти-практики (диригенти та театральні музиканти), педагоги (приватні та шкільні вчителі), а також теоретики-музикологи. Однак цей вузькогалузовий поділ є досить умовним, оскільки згідно

тогочасній практиці, найчастіше музиканти поєднували різні напрямки музичної діяльності.

Наприклад, богослужіння в церквах греко-католицьких спархій обслуговували чеські музиканти, серед яких Ролечек – регент при соборі святого Юра та капельмейстери Алоїз Нанке, Вікентій Серсавій та Людвік Седляк (у Перемишлі). Окрім того А. Нанке плідно працював на освітній ниві, зокрема, він був вчителем хорового співу першого серед галицько-українських композиторів Михайла Вербицького. У школі співу А. Нанке залучав у репертуар своїх учнів не лише церковну музику. Чоловічий хор під його керівництвом виконував українські народні пісні, композиції італійських та німецьких авторів. Наступник В. Серсави, його учень та послідовник А. Нанке, 24 роки займав посаду диригента української кафедри у Перемишлі. Будучи багатограним музикантом окрім церковної, він писав музику, зокрема й до українських вистав, диригував творами І. Лаврівського та М. Вербицького, який з 1846–1850 рр. співав у хорі під його орудою.

В. Серсави упродовж певного часу викладав спів у середніх школах Перемишля і був членом Львівського музичного товариства. Як композитор і педагог працював також чех Людвік Седляк, який писав твори у жанрах церковної хорової музики. Він був учителем гри на скрипці Анатолія Вахнянина і привив йому любов до цього інструмента.

До розвитку української професійної музики у Галичині прислужилися також інші чеські музиканти. Серед них – диригент і педагог Франтішек Лоренц, який був вчителем Михайла Вербицького та Івана Лаврівського по класу композиції та Анатолія Вахнянина по класу співу. У своїх музикознавчих працях Євген Цегельський відзначає, що заслуга чеських музикантів передовсім у тому, що вони «принесли західноєвропейську музичну культуру на галицький ґрунт, а також у їх диригентській і педагогічній діяльності» [2].

Серед відомих митців чеського походження є видатні виконавці свого часу: віртуоз-трубач Франтішек Когоут; піаніст, а згодом професор Школи вищої майстерності Празької і Львівської консерваторій Вілем Курц; тенор Франтішек Єдлічка, який водночас був викладачем музично-теоретичних дисциплін (гармонії й контрапункту); флейтист, диригент оркестру і хору у Домініканському соборі Йозеф Фродл; співачка Бедржішка Крамерова; віолончеліст, концертмейстер оперного театру Йозеф Вольман; диригент, композитор, музичний критик, один із засновників Чеського філармонійного оркестру Людвик Челанський; диригент військового оркестру Моржіц Фал та інші.

Варто відзначити також роль чеських митців у розвитку музичного життя на західноукраїнських землях, адже ними створювались впливові

музичні товариства. Наприклад, товариство «Люмір», яке активно діяло також у Чернівцях під керівництвом видатного скрипаля і педагога Войтеха Гржимали. Чимало чеських музикантів були також учасниками польських товариств у різних містах Східної Галичини, зокрема, товариства «Лютня» у Львові.

Важливі аспекти українсько-чеської мистецької комунікації розглядаються в рамках етнографічних досліджень. Джерелами таких пошуків та обґрунтувань теоретичних концепцій було спільне історичне минуле обидвох націй, їх духовна та матеріальна культура. Зокрема, провідний чеський етнограф Франтішек Ржегорж, присвятив велику частину свого життя дослідженням різних сфер культури українського населення Галичини. Він подарував Чеському Музею зібрану ним значну кількість матеріалів разом із зібранням українських творів. А українському товариству «Просвіта» у Львові офірував бібліотеку провідних чеських авторів [5].

Отже, культурно-мистецька комунікація між різними етносами, які населяли Галичину спричинилася до творчого переосмислення великого спектру культурних надбань різних народів, що стало вагомим чинником розвитку різних сфер мистецтва та формування культурних традицій. Тенденція до синергії культурних взаємовпливів та поглиблення міжнаціональних культурних зв'язків стало однією з найвиразніших ознак мистецьких традицій регіону і знайшла свій яскравий вияв у чесько-українській культурно-мистецькій взаємодії. Цей процес проявився на різних рівнях: науково-освітньому, музично-мистецькому, творчо-організаційному і сприяв професіоналізації музичного життя Галичини. Міжкультурна комунікація залишається актуальною у мистецькій сфері і в період сьогодення.

Література:

1. Карась Г. Соціологічні аспекти музичної культури української діаспори. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. № 1. С. 162–169.
2. Кияновська Л., Паріс О. Євген Цегельський у панорамі українсько-чеських культурно-музичних зв'язків міжвоєнного двадцятиріччя. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ, 2015. Вип. 32. На пошану доктора мистецтвознавства, професора Карась Ганни Василівни. С. 44–52.
3. Колесса О. Погляд на історію українсько-чеських взаємин від Х до ХХ в. Прага, 1924. 16 с.

4. Монолатій І. Особливості міжетнічних взаємин у західно-українському регіоні в Модерну добу : монографія. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2007. 280 с.

5. Романюк Л. Черепанин М. Музичне і театральне життя Станиславова (друга половина XIX – перша половина XX ст.) : монографія. Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2016. 508 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-402-3-4>

THE INFLUENCE OF MUSIC ON THE PSYCHO-EMOTIONAL STATE AND MENTAL HEALTH OF PERSONALITY

ВПЛИВ МУЗИКИ НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ТА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ОСОБИСТОСТІ

Chernyak D. S.

*Candidate of Sociological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Philosophy and Cultural Studies
Kyiv National University
of Technology and Design
Kyiv, Ukraine*

Черняк Д. С.

*кандидат соціологічних наук,
доцент,
доцент кафедри філософії
та культурології
Київський національний університет
технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Karina M. M.

*2nd year student at the Faculty
of Cultural and Creative Industries
Kyiv National University
of Technology and Design
Kyiv, Ukraine*

Каріна М. М.

*студентка II курсу факультету
культурних і креативних індустрій
Київський національний університет
технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Mamrenko V. V.

*2nd year student at the Faculty
of Cultural and Creative Industries
Kyiv National University
of Technology and Design
Kyiv, Ukraine*

Мамренко В. В.

*студентка II курсу факультету
культурних і креативних індустрій
Київський національний університет
технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

В усі часи люди прагнули наблизитися до музики як джерела краси та пізнання. Ще давньогрецький мислитель Піфагор, переконаний в космічному значенні музики, писав про виховання людини, «очищення